

Биљана НОВКОВИЋ ЦВЕТКОВИЋ
Педагошки факултет у Врању
Универзитет у Нишу

УДК 371.3
37.026
- оригинални научни рад -

ИНОВАТИВНИ МОДЕЛИ РАДА У НАСТАВИ У ФУНКЦИЈИ УНАПРЕЂИВАЊА НАСТАВНОГ ПРОЦЕСА

Сажетак: *Актуелност овог проблема темељи се на новој улози знања као најважнијег развојног потенцијала и новој улози наставника и школе као стваралаца иновативних знања. За остваривање тог задатка у времену сталних промена и брзог нарастања нових и застаривања старих знања, школа мора саму себе да мења; мора да уводи иновације у садржаје, облике и методе рада у организацију и вођење образовно-васпитног процеса.*

У низу значајних фактора који утичу на степен применљивости иновација у настави свакако су интересовања наставника за примену појединих иновација у наставном раду. Интересовања јесу унутрашњи покретачи човекове активности. Већа заинтересованост наставника и развијени позитивни ставови према иновацијама услов су да иновације нађу ширу примену у нашим школама.

У овом истраживању анализирана је информисаност наставника о различитим дидактичким обележјима и вредностима појединих иновативних модела у настави као битном аспекту увођења иновација у наставу, у функцији унапређивања васпитно-образовног рада. Иновативни модели односе се на врсте наставе које наставници могу да користе у моделовању наставног процеса у организацији и реализацији васпитно-образовног, тј. непосредног наставног рада у школи. Добијени резултати, посматрани у целини, показују да анкетирани наставници немају исти ниво информисаности о дидактичким обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави, јер је евидентно да су утврђене значајне разлике у нивоу њихове информисаности.

Кључне речи: *иновације, иновативни модели, наставни процес, наставник.*

Уводна разматрања

Оно што је некада било прогресивно и добро не мора такво остати заувек. Тако је и са педагошком концепцијом Јана Амоса Коменског, која се појавила у време осетно повећаних производних, образовних и духовних потреба и била револуционарни корак у односу на пређашње стање. Међутим, та концепција, на којој се и даље темељи традиционална школа, пати од окошталости, те би повремена побољшања могла донекле ублажити њене слабости, али их не би могла отклонити и школу учинити ефикаснијом и способнијом да одговори савременим друштвеним очекивањима и научно-технолошким изазовима.

Настава по парадигми Коменског одиграла је своју улогу, дала је што је могла дати и тако потпуно исцрпла своје моћи. На педагошку сцену већ је ступила, иако се није још довољно укоренила, снажна и ефикасна информатичка технологија, која уз то постаје све минијатурнија и тако све оперативнија и јефтинија. Применом те технологије из основа се мењају организација наставе, улога наставника и позиција ученика. Ученик ће из позиције поучаваног, дакле пасивног чиниоца, постати субјекат учења, самостално ће учити и у школи и код куће и увек ће имати повратну информацију о томе колико је његово учење успешно. Наставник је ту да организује учење, да саветује и помаже, а учениково је да самостално сти-че знања јер му их нико са стране не може поклонити.

Друштвене промене темеље се на знањима као најважнијем развој-ном потенцијалу. Оне су брзе, муњевите. Знања брзо настају и још брже застаревају. Шансу за развој и прогрес имају само они који непрестано уче и стално иновирају своја знања ослобађујући се бајатих, неупотребљивих знања. Само друштво које учи уз помоћ знања се и мења. Школа која има обавезу да образује и васпитава мора заменити своју спору, застарелу, недовољно делотворну технологију педагошког рада и да своју делатност утемељи на новим информационим технологијама које могу одговорити на нове друштвено-економске и технолошке изазове.

Иновациони процес почиње од нове идеје, од знања које је резултат научних истраживања. Друга фаза иновационог процеса је увођење иновације у практичну употребу, а трећа је ширење иновација. Сврха образовне иновације је да помогне да образовање буде боље, да буде отворено, ела-стично, индивидуализовано, стваралачко, непрекидно. Иновације су услов да школа не заостане иза друштвених и технолошких промена у стварности која се сваким даном интензивно мења (Вилотијевић, Мандић, 2015: 10).

Нова стварност у настави и нове улоге наставника

Традиционализам у настави потпуно одудара од друштвених, технолошких, научних и културних околности крајем 20. и почетком 21. века. Школско окружење добило је нове квалитете, постало је шире и богатије захваљујући снажном напретку савремене информатичке технологије, новим продорима дидактичке теорије, глобализацији образовног простора, светским струјањима кроз националне образовне системе, веома убрзаном приливу нових информација.

Од наставника се захтева не само да укаже на логичну повезаност међу научним чињеницама, него и да управља наставним процесом тако да сваки ученик у њему буде мисаоно и радно активан, да сарађује са ученици-ма и да их упућује да сами вреднују свој рад. Мења се улога наставника. „Наставник губи неке своје функције које су доминирале у предавачкој настави, или се оне знатно смањују, јер их преузимају техничка средства, а добија нове“ (Вилотијевић, 2007: 405). Уз помоћ савремене технологије, интернета и других модерних извора знања, ученици све више уче само-

стално, истражују, откривају, па се редукују предавачка и поучавалачка улога наставника. „Од некад јединог, у савременим условима, наставник постаје један од извора знања“ (Исто, 406).

Ненад Сузић о новим особинама наставника каже да се старе особине не колидирају са новим улогама наставника. Главни проблем у томе је што је традиционална настава конципирана тако да су хумана својства наставника остала у другом плану. Наставни планови и програми толико су преоптерећени градивом да наставнику остаје да скоро све расположиво време наставе потроши на обраду градива. Бавећи се првенствено градивом, а не учеником, наставник је био преодминантно поучаваоц или дидактичар, а не учитељ, у настави се оријентисао на дидактичке методе а занемаривао опште васпитне методе (Сузић 2010: 227).

Савремена достигнућа педагошке науке и дидактичке теорије, техничко-технолошки напредак, а нарочито развој комуникационо-информационе и медијске технологије омогућавају да се традиционална организација наставе и учења постепено напуштају и примењују организациона решења, облици, системи наставе, методе и медији, који ће наставни процес учинити интензивнијим и ефикаснијим. Потребне за иновативним захватима у настави су изразите.

Савременом друштву је потребан појединац који је способан да прати промене и активан да их иницира. То је појединац који влада правим знањем, појединац отворен за учење током целог свог живота. За формирање таквог појединца пресудна је улога образовања. „Образовање се више не може дефинисати као усвајање знања ради прилагођавања јединке постојећој стварности, већ као процес постојања човека који, преко својих различитих искустава, учи да изражава самог себе, да свету поставља питања и да непрестано остварује своје могућности. Човеку је у свако доба живота потребно образовање које излази из оквира институција, програма и метода наметнутих током векова“ (Ђорђевић, 2006: 14).

Основни проблем образовања, не само код нас, него и у многим земљама, јесте како од традиционалне школе са свим њеним одликама и слабостима стићи до савремене школе. Данашња школа треба да одговара данашњим и сутрашњим потребама, а савремено доба карактеристично је по иновацијама у свим областима деловања, што школи намеће обавезу да и сама буде иновативна.

„Основни, најважнији и кључни чинилац и носилац иновација у васпитно-образовном и наставном раду који се организује у школи јесте наставник. Без иновативних наставника нема и не може бити ни иновативне школе“ (Поткоњак, 2013: 75).

Када су у питању промене начина рада у настави, Ненад Сузић разликује три групе наставника: једни одмах ускачу у промене без много питања, други оклевају, а трећи су аргументи против промјена (Сузић, 2010: 220).

Чињеница је да снажан импулс унапређивању образовања могу дати савремене технологије учења: информатички приступ, интернет технологија, компјутерски програми, коришћење електронских мрежа.

Настава у квалитетној, иновативној школи, и сама треба да буде таква – квалитетна и иновативна. „Да би наставни процес, био добар, занимљив, богат, иновативан, неопходни су добро припремљени наставници високе стручности и дидактичко – методичке културе, наставници који сами себе стално побољшавају. Настава има неопходан квалитет ако уважава когнитивне и друге разлике међу ученицима и свакоме омогућује да решава задатке на свој начин“ (Вилотијевић, 2000: 122).

Информатизација образовања

„Експлозија“ нових знања карактерише информатичко друштво, у којем је архивирање, обрада и пренос информација заснована на савременим технологијама и методама информационе ере“ (Мандић, 2003: 13).

Основна карактеристика савременог друштва је информатизација свих области човековог живота и рада. Информација је главни чинилац научно-техничког и друштвено-економског развоја светског друштва и битно убрзава развој науке, технике, економије, а врло значајну улогу има у образовно-васпитним и културним процесима.

Кад се говори о информатизацији образовања, треба имати у виду да је свака човекова активност, па и образовање, процес прикупљања и прераде информација и прихватања решења на тој основи. Информација се налази у текстовима уџбеника и књига из којих ученици уче.

Нова информациона технологија у настави је интеграција савремених достигнућа педагошке науке и средстава информационо-рачунарске технике. Она подразумева научне приступе организацији и стално подизање материјално-техничке основе васпитно-образовног процеса с циљем да се он оптимизује и постане ефективнији. Рачунар отвара нове и велике могућности за унапређивање образовно-васпитног процеса и појављује се у више важних улога: поставља питања, вреднује ученичке одговоре, даје повратну информацију, оцењује напредовање ученика, презентује информацију, обезбеђује корективну инструкцију, сумира кључне тачке, чува записе и податке, представља проблем, манипулише подацима.

Садржај образовања, под којим се подразумевају наставни програм и материјал који ученици треба да савладају, једна је компонента наставе, док другу њену компоненту чине технологија, наставне методе, поступци и облици. Успех у сазнавању и развоју личности зависи не само од тога шта се учи, него и од тога како се учи. Садржај образовања је и оно што чини појединца, и оно што он усваја у отвореном облику кроз садржаје наставног материјала, али и у пратећим облицима које собом носи настава као процес. У савременим условима информатизација је битан чинилац унапређења образовања и подизања наставе на виши и квалитетнији ниво.

Информатизација образовања доприноси и развијању информационе културе на три основна начина. Прво, као образовање доприноси формирању информацијске компетентности полазника разних нивоа образовања и пружа могућност за изналажење адекватних и добро плаћених запослења.

Друго, доприноси развоју информационе културе адекватне култури најновијих достигнућа научно-техничког прогреса и нове информационе технологије, која доводи све видове комуникације у једну целину, означену као „култура виртуалне реалности“. Треће, доприноси способности друштва да ефикасно користи достигнућа у области информатике, информационих ресурса и информационе технологије (Дубравский, 2003: 199).

Информатизација образовно-васпитног процеса ученицима је занимљива и привлачна јер смањује психолошку напрегнутост пошто се прелази са субјективног односа наставник – ученик на однос ученик – рачунар – наставник, повећава се ефикасност рада, стимулише стваралаштво и омогућава да се код куће проширују знања стечена у школи. За наставника је привлачна јер му омогућаје да повиси резултативност свога рада. Информатизацијом образовно-васпитног процеса у средиште наставне активности ставља се личност ученика тиме што се обезбеђују повољни и комфорни услови за учење и развој природних потенцијала.

Што су више информационе технологије радно оруђе, то више мењају психу личности онога који учи. У тој вези наставу очекују већи психолошки проблеми коришћења високе технике у животу ученичког одељења. Негативна последица информатизације образовања може бити то што се решења наставних задатака своде на формално-логичку компоненту, на унификацију вербалног мишљења, сужавање социјалних контаката, на прекомерну индивидуализацију. Психолошке последице увођења информационих технологија у образовни процес су и персонифицирање информационог носача, феномен информационе напрегнутости, психолошка баријера при преласку са „ручне“ на информациону технологију, „бежање од стварности“ (Соколов, Колин, 2008: 76).

Иновативни модели рада у настави

О иновативним наставним моделима писали су многи аутори, а међу њима П. Мандић (1977), М. И. Махмутов (1997), В. С. Кукушин (2004), Н. Сузић (2007), М. и Н. Вилотијевић (2008), В. С. Лазарев (2008) и други. У приказаној табели дат је краћи осврт на иновативне наставне моделе које су анализирали М. и Н. Вилотијевић у књизи *Иновације у настави*, а који су заступљени у овом истраживању (према: Бањац, Вилотијевић, 2009: 79).

Табела 1. Иновативни наставни модели – краћи опис

Иновативни модели	Краћи опис
Индивидуализована настава	Иновативни модел у коме се захтеви прилагођавају сваком ученику у зависности од претходних знања, способности, темпа напредовања.....
Програмирана настава	Иновативни модел у коме се садржаји деле у мање логичке целине знања – чланке. Сваки чланак има уводну информацију, задатак, операцију и повратну информацију.

Интегративна настава	Иновативни модел у коме се знања из разних предмета и разних области интегришу и повежују у јединствену целину.
Егземпларна настава	Иновативни модел у коме се садржајни задаци остварују према узору. Модел обрађене наставне јединице служи за узор по коме треба обрадити неку другу наставну јединицу.
Хеуристичка настава	Иновативни модел који се темељи на проналазачком односу што води открићима. На основу онога што знају, деца откривају нова знања.
Модуларна настава	Иновативни модел наставе који се темељи на индивидуалним програмима учења. Програми садрже цео низ појмова, информација, методичких упутстава у постизању утврђених наставних циљева.
Пројектна настава	Иновативни модел наставе који се остварује реализацијом пројеката тимским радом ученика.
Интерактивна настава	Иновативни модел рада који се остварује интерактивно у малој групи или тандему.
Проблемска настава	Иновативни модел рада који је заснован на самосталној истраживачкој активности ученика и тражењу нових решења, савладавањем одређеног проблема.
Развијајућа настава	Иновативни модел рада у коме ученици трансформишући садржаје стварају нови производ – знање.
Искуствено-витагена настава	Иновативни модел рада који се темељи на животном искуству ученика.
Игролика настава	Иновативни модел рада у оквиру кога се прожима забава и учење, при чему су битни ослонци стваралачки игровни елементи.
Настава на даљину – дистанцна настава	Иновативни модел рада који се организује са просторно удаљеним ученицима са којима постоји електронска аудитивна или аудиовизуелна веза са једносмерном или двосмерном комуникацијом.
Смисаона – вербална настава	Иновативни модел рада који се темељи на захтеву да грађа коју треба схватити буде у смисаоно-логичној повезаности појмова које ученик има у својој когнитивној структури.
Компјутерско-информативна настава	Иновативни модел рада у коме ученик општи са компјутером, а преко компјутера са другим ученицима или наставницима.
Претичућа настава	Иновативни модел рада који се заснива на савлађивању садржаја којим се предупређују или претичу тешкоће или грешке у процесу учења.

Продуктивна настава	Иновативни модел рада који се заснива на образовним путевима који су уз помоћ наставника изабрали сами ученици.
Личносно – усмерена настава	Иновативни модел рада у коме се полази од индивидуалног приступа ученику у коме је равноправни сарадник наставнику.
Тимска настава	Иновативни модел рада који се темељи на самосталном раду ученика и наставника и смењивања пленарног и групног (тимског) рада.
Микронастава	Иновативни модел рада који се остварује у врло кратким наставним јединицама од 5 до 10 минута и у групи до 8 учесника.

Методолошки оквир истраживања

Да би се иновације примениле у наставу, неопходна је пре свега добра информисаност наставника, позитиван став, односно прихватање иновација од стране наставника. У раду је наставницима презентована листа различитих иновативних модела да процене степен информисаности о њима. Информисаност наставника о обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави испитивана је по моделу испитивања ставова, тј. скалом за испитивање ставова познатом као сумациона скала ставова Ликертовог типа, јер су иновативни модели представљени као тврдње. За испитивање степена информисаности наставницима је понуђена петостепена скала процене.

Предмет емпиријског истраживања односи се на испитивање информисаности наставника о утицају иновација, односно иновативних модела рада у настави у функцији унапређивања квалитета васпитно-образовног рада у школи.

Циљ истраживања је да се обезбеде услови и методолошки модел континуираног праћења, увођења и примене иновација у наставном процесу утемељеном на системским основама. У складу са предметом и циљем, постављен је и задатак истраживања да се утврди ниво информисаности наставника о обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави.

Истраживање се заснива на дескриптивној научноистраживачкој методи. Примењене су техника анкетања (за прикупљање основних података) и техника скалирања за испитивање ставова наставника. Основни инструмент истраживања је сумациона скала ставова Ликертовог типа, комбинована са анкетним упитником.

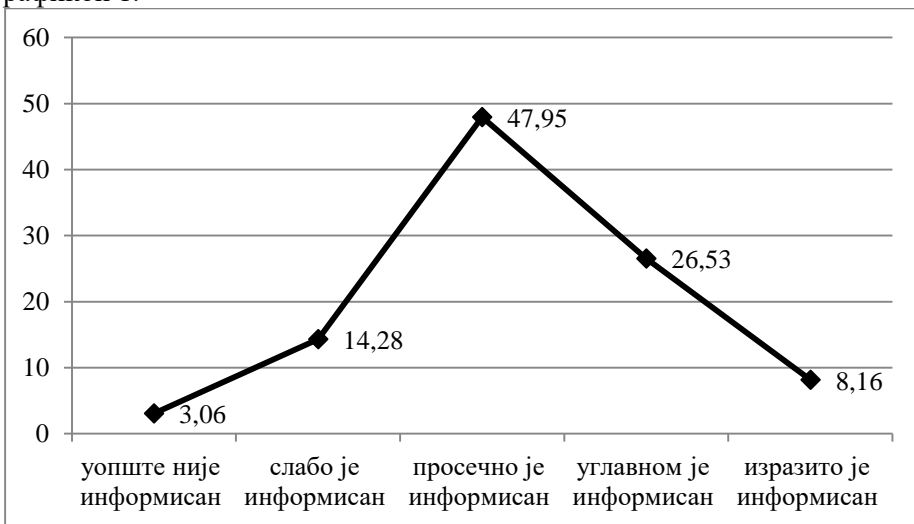
Основни скуп овог истраживања чинило је 300 наставника основних школа града Враћа. Узорак је стратификованог једноставно-случајног карактера. Комбинована је група намерних (стратификовани) са ненамерним узорцима (једноставно-случајни), чиме је обезбеђено да се испитаници групишу по подгрупама (стратумима) и да се избор испитаника врши унутар стратума, применом узорка једноставно-случајног карактера.

Обрада података извршена је применом SPSS софтверског пакета.

Интерпретација резултата истраживања

За испитивање степена информисаности наставницима је понуђена петостепена скала процене, да за сваку врсту наставе процене степен информисаности о дидактичким обележјима њихове примене у настави, на скали: Веома сам информисан (5), Информисан сам (4), Углавном сам информисан (3), Нисам информисан (2) и Веома сам неинформисан (1). На тај је начин утврђен индекс кумулативне вредности о степену информисаности наставника, који је добијен на основу сабирања свих одговора о степену информисаности наставника о обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави. Након тога су израчунате скалне вредности, или аритметичке средине (АС) као просечне вредности процене о информисаности свих наставника на свим обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави појединачно, како се може видети на основу резултата који су представљени у табели 2, док су у табели 1 представљени резултати интензитета става о информисаности наставника о дидактичким обележјима и вредностима иновативних модела, који су добијени као кумулативне вредности о информисаности наставника о појединим дидактичким обележјима и вредностима иновативних модела рада у настави.

Анализа тако дистрибуираних резултата показује да наставници информисаност о дидактичким обележјима и вредностима иновативних модела рада у настави најчешће процењују као осредњу, како се изјашњава скоро сваки други анкетирани наставник (или 47.95%), сваки четврти (или 26.53%) да је углавном информисан, сваки шести (или 14.28%) да је слабо информисан. Подаци показују да је само 3.06% изјавило да је „недовољно информисано“, док је 8.16% изјавило да је изразито информисано – графикон 1.

Графикон 1: Информисаност наставника о дидактичким обележјима и вредностима иновативних модела рада у настави

Према показатељима о информисаности наставника, преко 80,00% наставника испољило је став да су информисани о моделима рада у настави, а мањи део популације да су слабо или уопште нису информисани о дидактичким обележјима и вредностима иновативних модела рада у настави. Прецизнији показатељи о информисаности наставника о дидактичким обележјима и вредностима иновативних модела рада у настави представљени су у табели 2.

Табела 2: Дескриптивна статистика: СКАЛА ПРОЦЕНЕ – СИП-1
за сагледавање информисаности наставника о иновативним моделима

Иновативни модели	Mean	Minimum	Maximum	Std.Dev.	Skewness	Kurtosis
индивидуализована настава	4.224490	0.000000	5.0000	1.017230	-1.75480	4.19257
програмирана настава	3.846939	0.000000	5.0000	1.074228	-.83908	.55818
интегративна настава	2.887755	0.000000	5.0000	1.152673	.09986	-.49817
егземпларна настава	3.071429	0.000000	5.0000	1.129046	-.22716	-.18672
хеуристичка настава	3.265306	0.000000	5.0000	1.076123	-.24693	-.16765
модуларна настава	2.908163	0.000000	5.0000	1.223379	-.12754	-.34699
пројектна настава	3.163265	0.000000	5.0000	1.220087	-.48608	-.08526
интерактивна настава	3.744898	0.000000	5.0000	1.111324	-.96936	.80444
проблемска настава	3.612245	0.000000	5.0000	1.324224	-1.20337	.98233
развијајућа настава	3.959184	0.000000	5.0000	1.098417	-1.36569	1.82334
искуствено-витагена настава	2.683673	1.000000	5.0000	1.067007	.45506	-.50647
игролика настава	3.102041	0.000000	5.0000	1.361262	-.33311	-.58410
настава на даљину – дистанцна настава	2.897959	1.000000	5.0000	1.201448	.09072	-.94741
смисаона-вербална настава	3.438776	0.000000	5.0000	1.223208	-.51616	-.46630
компјутерско-информативна настава	3.785714	1.000000	5.0000	.962612	-.59934	.05342
претичућа настава	2.632653	1.000000	5.0000	.995427	.47564	-.34088
продуктивна настава	3.091837	1.000000	5.0000	1.136608	.07135	-.79626

личносно-усмерена настава	3.102041	1.000000	5.0000	1.046592	-.04364	-.56342
тимска настава	3.959184	0.000000	5.0000	1.098417	-1.36569	1.82334
микронастава	2.836735	1.000000	5.0000	1.114844	.41576	-.61566
општи став о иновативним моделима	3.224490	1.000000	5.0000	.899723	-.03332	.06234

Добијени резултати показују да општи ставови наставника према иновативним моделима рада у настави нису дистрибуирани према нормалној дистрибуцији, већ да се значајно разликују, јер је евидентно да је много већи проценат наставника са позитивним него са колебљивим и негативним ставовима, како показују добијени скјунис (*Skewness*) и куртозис (*Kurtosis*) за сваки иновативни модел посебно и за скалу у целини. Тако дистрибуирани резултати недвосмислено показују да наставници испољавају позитивне ставове и ставове прихватања иновативних модела у настави и да су међусобно веома хомогени у томе. Другим речима, може се констатовати да међу наставницима преовладавају позитивни ставови о иновативним моделима уопште и у наставном раду.

Табела 3: Информисаност наставника о дидактичким обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави

Иновативни модели рада у настави	$\bar{X}$	Веома сам информ	Информисан сам	Углавном сам информ.	Нисам информ	Веома сам неинформ	Без одговора
		5	4	3	2	1	0
- индивидуализована настава	4.2	150 51.020	84 28.571	48 16.32653	6 2.0408	6 2.0408	0 0.0000
- развијајућа настава	4.0	36 12.244	72 24.489	96 32.65306	57 19.387	21 7.1428	12 4.0816
- тимска настава	3.9	102 34.693	126 42.857	36 12.24490	15 5.1020	12 4.0816	3 1.0204
- програмирана настава	3.8	96 32.653	99 33.673	66 22.44898	27 9.1836	3 1.0204	3 1.0204
- компјутерско-информативна настава	3.7	72 24.489	120 40.816	75 25.51020	21 7.1428	6 2.0408	0 0.0000
- интерактивна настава	3.7	78 26.530	117 39.795	63 21.42857	21 7.1428	12 4.0816	3 1.0204
- проблемска настава	3.6	75 25.510	120 40.816	51 17.34694	21 7.1428	12 4.0816	15 5.1020
- смисаона-вербална настава	3.4	63 21.428	96 32.653	66 22.44898	48 16.326	18 6.1224	3 1.0204
- хеуристичка настава	3.2	39 13.265	84 28.571	102 34.69388	57 19.387	9 3.0612	3 1.0204
- пројектна настава	3.1	39 13.265	84 28.571	93 31.63265	51 17.346	18 6.1224	9 3.0612

- личносно-усмерена настава	3.1	27 9.1836	78 26.530	105 35.71429	66 22.448	18 6.1224	0 0.0000
- игролика настава	3.1	54 18.367	66 22.448	78 26.53061	60 20.408	24 8.1632	12 4.0816
- продуктивна настава	3.0	39 13.265	66 22.448	93 31.63265	75 25.510	21 7.1428	0 0.0000
- егземпларна настава	3.0	30 10.204	78 26.530	93 31.63265	75 25.510	12 4.0816	6 2.0408
- модуларна настава	2.9	33 11.224	57 19.387	96 32.65306	75 25.510	24 8.1632	9 3.0612
- настава на даљину – дистанцна настава	2.8	30 10.204	69 23.469	75 25.51020	81 27.551	39 13.265	0 0.0000
- интегративна настава	2.8	30 10.204	54 18.367	96 32.65306	84 28.571	27 9.1836	3 1.0204
- микронастава	2.8	30 10.204	48 16.326	84 28.57143	108 36.734	24 8.1632	0 0.0000
- искуствено-витагена настава	2.6	18 6.1224	51 17.346	75 25.51020	120 40.816	30 10.204	0 0.0000
- претичућа настава	2.6	12 4.0816	48 16.326	81 27.55102	126 42.857	27 9.1836	0 0.0000

Да су наставници најбоље информисани о дидактичким обележјима и вредностима индивидуализоване наставе, показује и највећа скална вредност ($AC = 4.22$), али и проценат наставника који се изјаснио да је информисан. На такве закључке упућују и подаци који показују да се 51,02% наставника изјаснило да је „веома информисано“, 28,57% да је „информисано“, а 16,32% да је „углавном информисано“. Са друге стране, само се 2,04% наставника изјаснило да „није информисано“ или 2,04% да је „веома неинформисано“.

Нешто је мања скална вредност укупних процена о информисаности наставника о дидактичким обележјима и вредностима развијајуће наставе ($AC = 4.22$ према $AC = 4.05$) у односу на индивидуализовану наставу, с обзиром на то да је знатно мањи проценат наставника који процењују да су „веома информисани“, јер се тако изјаснило 12,24% наставника према 51,02%, али се зато дупло више него о индивидуализованој настави изјаснило да је „углавном информисано“ – 32,65% према 16,32%.

Са друге стране, наставници су „недовољно информисани“ о дидактичким обележјима и вредностима модуларне наставе ($AC = 2.91$), наставе на даљину – дистанцне наставе ($AC = 2.89$), интегративне наставе ($AC = 2.88$), микронаставе ($AC = 2.83$), искуствено-витагене наставе ($AC = 2.68$), те претичуће наставе ($AC = 2.63$), које су рангиране на последњих пет места у рангу информисаности наставника о дидактичким обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави.

Добијени резултати, посматрани у целини, показују да анкетирани наставници немају исти ниво информисаности о дидактичким обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави, јер је евидентно да су утврђене значајне разлике у нивоу њихове информисаности о

дидактичким обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави. Другим речима, добијени резултати истраживања показали су различит интензитет информисаности наставника о појединим иновативним моделима, али да су утврђене разлике само код неких иновативних модела рада у настави.

Закључна разматрања

Да би иновациони процес постао саставни део образовно-васпитног рада, потребно је да се у школи истражује и мења, да се експериментирате, да се сагледавају потребе, јер то је тле за иновациону климу. Динамика прихватања иновације у некој школи зависи од неколико чинилаца – од интензитета ширења иновација, доприноса иновације подизању квалитета наставе, дифузије иновативних ефеката из угледних школа, односно од брзине размене иновација истоврсних или сродних школа.

Врло је битно да у школи постоји иновациони нуклеус од кога потичу иницијативе и енергија потребне да иновација стигне од идеје до реализације. У овом раду указано је на ширу листу иновација класификованих по одређеним критеријумима, које се могу примењивати у педагошкој делатности школа (индивидуализована, личносно-усмерена настава, развијајућа, искуствена, пројектна, програмирана и други иновативни модели). Да би иновације постале саставни део наставног процеса, оне морају бити прихваћене од наставника. Ако се вреднује процес рада, то ће имати велики мотивациони подстрек на наставнике, који ће настојати да се стручно и дидактичко-методички усавршавају.

Добијени резултати, посматрани у целини, показују да анкетирани наставници немају исти ниво информисаности о дидактичким обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави. Наставници су најбоље информисани о дидактичким обележјима и вредностима индивидуализоване наставе, како показује и највећа скална вредност. Наставници су „недовољно информисани“ о дидактичким обележјима и вредностима модуларне наставе, наставе на даљину – дистанцне наставе, интегративне наставе, микронаставе, искуствено-витагене и претичуће наставе, које су рангиране на последњих пет места у рангу информисаности наставника о дидактичким обележјима и вредностима појединих иновативних модела рада у настави.

Литература

1. Бањац, М. и Вилотијевић, Н. (2009). *Методика природе и друштва – практикум*. Бања Лука: Нобин-Неи.
2. Вилотијевић, М. (2000). Квалитет образовања и школе – кључ за XXI век, *Педагогија*, 38, 2, 107-142.
3. Вилотијевић, М. (2007). *Дидактика III*. Београд: Школска књига.

4. Вилотијевић М. и Мандић Д. (2015). *Управљање развојним променама у васпитно-образовним установама*. Београд: Учитељски факултет у Београду.
5. Вилотијевић, М. и Вилотијевић, Н. (2008). *Иновације у образовању*. Врање: Учитељски факултет у Врању.
6. Дубравский, Е. Д. (2003). О факторе виртуалности в условиях квази-информационного общества, *Социальная политика и социология*. Москва, 4(20)/2003,198-200.
7. Ђорђевић, Ј. (2006). Настава и учење у савременој школи, *Претпоставке успешне наставе*. Институт за педагошка истраживања, Београд, 13-36.
8. Кукушин, В. С. (2004). *Современные педагогические технологии: начал. шк.: пособие для учителя*. Ростов на Дону: Феникс.
9. Лазарев, В. С. (2008). *Управление инновациями в школе. Учебное пособие*. Москва: Центр педагогического образования.
10. Мандић, Д. (2003). *Дидактичко-информатичке иновације у образовању*. Београд: Медиграф.
11. Махмутов, М. И. (1977). *Организация проблемного обучения в школе*. Москва: Книга для учителей, Просвещение.
12. Мандић, П. (1977). *Иновације у настави и њихов педагошки значај*. Сарајево: Завод за издавање уџбеника.
13. Поткоњак, Н. (2013). Школа може бити иновативна само ако има иновативне наставнике, *Образовне иновације у информационом друштву*. САО, Београд, 75-83.
14. Сузић, Н. (2010). Старе особине и нове улоге наставника, *Годишњак САО*. Београд, 215-230.
15. Соколов И.А., Колин, К.К. (2008). Новый этап информатии общества и проблемы образования. *Информатика и ее применения*, Российская академия наук, Математический институт им. В.А. Стеклова Российской академии наук, Том 1, вып. 2. 67-76.

Biljana Novković Cvetković

INNOVATIVE DESIGNS IN TEACHING WORK FOR THE IMPROVEMENT OF PROCESSES

Summary: *Actuality of this problem is based on the new role of knowledge as the most important development potential and the new role of teachers and the school as a creator of innovative knowledge. To carry out this task in a time of constant change and rapid build-up of new and old knowledge obsolescence, school must itself to change. Must have introduced innovations in content, forms and methods of work, the organization and conduct of the educational process.*

In a number of important factors affecting the degree of applicability of innovations in teaching are certainly interests of teachers for the implementation of certain innovations in teaching. Interests are the internal drivers of human activity. Higher interest of teachers and developed positive attitudes towards innovation as a condition to find wider application of innovation in our schools.

In this study, we analyzed the awareness of teachers about the different didactic characteristics and values of individual innovative models in education as an essential aspect of innovating teaching for improvement of educational work. Innovative models related to the types of classes that teachers can use in modeling the teaching process in the organization and implementation of education, ie. direct teaching in the school. The results, taken as a whole, show that teachers surveyed do not have the same level of information on the didactic characteristics and values of some innovative models of teaching, because it is evident that the significant differences in the level of their awareness.

Key words: *innovation, innovative models, teaching process, the teacher.*

Примљено: 28. 10. 2016. године.
Одобрено за штампу: 20. 01. 2017. године.